

Індекс соціальної згуртованості і примирення ООН для східної України

Зниження негативних трендів міграції

Індекс соціальної згуртованості і примирення ООН для східної України (USE) являє собою складний аналітичний інструмент, покликаний покращити розуміння соціальної динаміки в п'яти східних областях: Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Луганській і Харківській. Індекс соціальної згуртованості і примирення ООН для східної України (USE) допомагає визначити стратегічні точки входу для рішень і програм, які сприяють зміцненню соціальної згуртованості.

Індекс USE базується на методології Індексу соціальної згуртованості і примирення (SCORE), розробленій на Кіпрі Центром сталого миру й демократичного розвитку (SeeD) та ПРООН. З того часу Індекс SCORE був запроваджений в кількох країнах Європи і світу для сприяння міжнародним і національним зацікавленим сторонам у розробленні рішень, заснованих на фактичних даних, які можуть зміцнити зусилля в області соціальної єдності і примирення.

Індекс соціальної згуртованості і примирення спільно імплементується трьома агентствами ООН в Україні – Програмою розвитку ООН, Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) і Міжнародною організацією з міграції (МОМ). Перша хвиля USE була проведена в 2017 році агентствами ООН за підтримки Європейського Союзу.

Імплементация Індексу USE почалася з серії консультацій з владою і представниками громадянського суспільства в Києві та в кожній з п'яти областей для розроблення концептуальної моделі того, що являє собою соціальна єдність на сході України (рис. 1). Перша хвиля USE, яка була завершена в жовтні 2017 року, відображає погляди приблизно 10000 осіб, що проживають в п'яти областях на сході України. Вона охопила дослідження 5300 респондентів; опитування 3331 учня шкіл у Донецькій і Луганській областях; 72 глибинних інтерв'ю з експертами; а також індивідуальне опитування 1500 осіб, які проживають на непідконтрольних уряду територіях, та перетинають лінію розмежування на п'яти контрольно-пропускних пунктах у Донецькій і Луганській областях. Результати, представлені в цьому короткому огляді, показані на обласному рівні для Дніпропетровської, Харківської та Запорізької областей, і на рівні кластерів районів у Донецькій і Луганській областях, що дозволяє здійснити детальніший аналіз. З результатами першої хвилі USE можна ознайомитися на сайті use.scoreforpeace.org

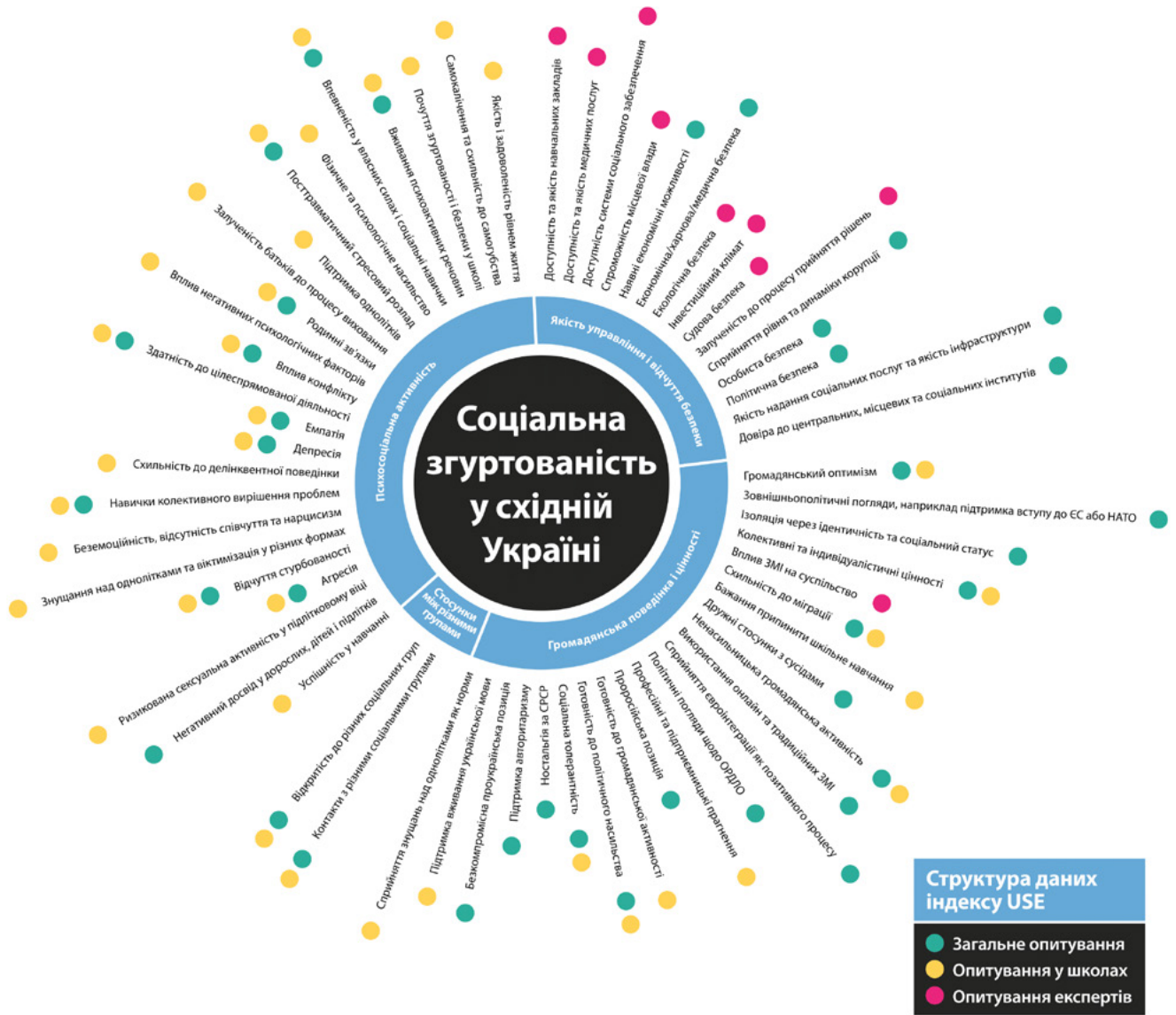

Рисунок 1: Концептуальна модель соціальної згуртованості в східній Україні

Результати USE 2: Зниження негативних трендів міграції

У цьому звіті наведено основні висновки дослідження результату Зниження негативних демографічних трендів, а саме оцінюється тенденція населення до міграції (мова йде про переміщення як в межах України, так і за кордон).¹ По своїй суті міграція відображає рухливість населення та свободу пересування, а тому є нейтральним чи навіть позитивним явищем. Однак широкомасштабна міграція може порушити соціальну динаміку, вплинути на місцеву економіку та, якщо виїде значна частка населення працездатного віку, призвести до відтоку мізків із регіону.

Результати показують, що жителі східної України щодо міграції мають двоякі відчуття, оскільки середній бал для показника схильності до міграції становить 4,2 (див. Рис. 2), де 0 свідчить про те, що ніхто не думає про від'їзд, а 10 – про те, що поїхати ладен кожен мешканець регіону. Хоча оцінки схильності до міграції подібні в усіх п'яти областях, на рівні кластерів районів Донецької та Луганської областей є певні відмінності. У Луганській області східна частина має найвищу схильність до міграції (4,9), причому саме цей регіон має велику частку сільського населення. У Донецькій області найнижча тенденція до міграції спостерігається на півдні (3,6), що, мабуть, пояснюється розташуванням там великого міста Маріуполь, де є більше можливостей для працевлаштування, ніж в інших районах області.

Демографічний аналіз показує, що між чоловіками та жінками немає істотної різниці щодо бажання залишити свій регіон. Проте молоді люди та ті, хто має вищу освіту, демонструють вищу схильність до міграції.

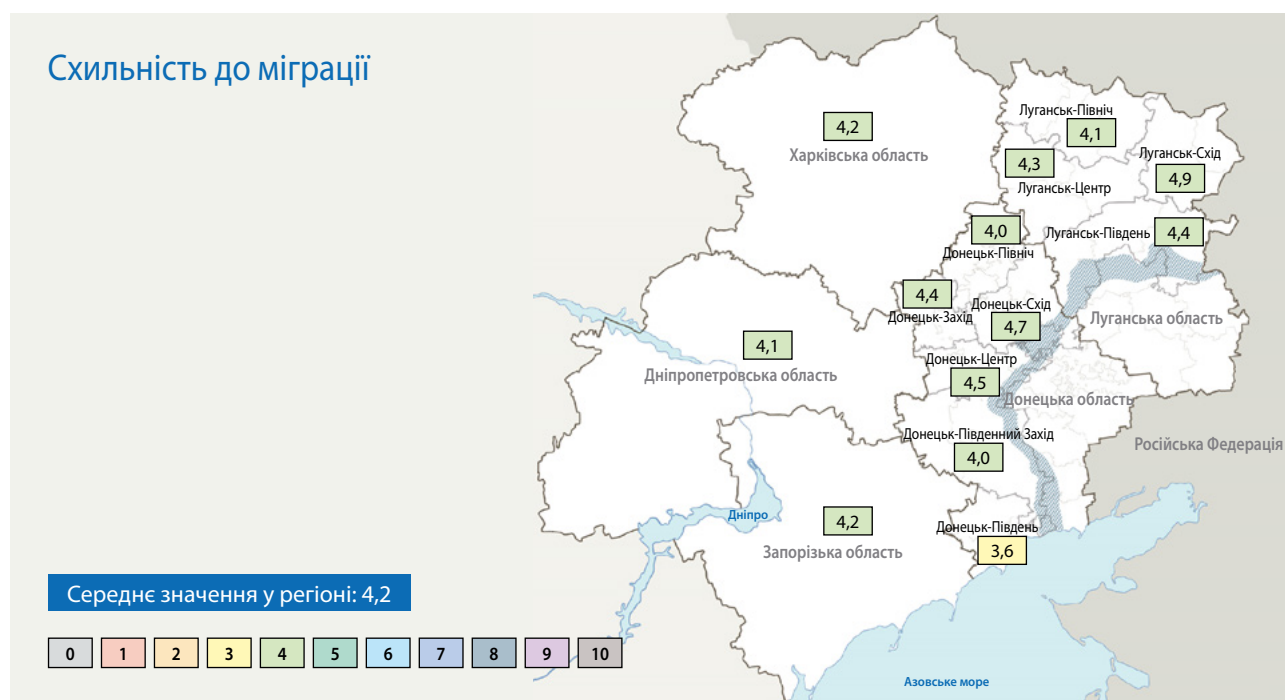

Рисунок 2: Рівень схильності до міграції

Що впливає на схильність до міграції?

Щоб запобігти депопуляції та відтоку мізків, важливо зрозуміти, що понукає людей мігрувати. Аналіз (див. Рис. 3) показує, що п'ять найважливіших чинників, які впливають на тенденцію до міграції

¹ Наявність економічних можливостей для заробітку на життя у певному регіоні у різних секторах та за прийнятну винагороду.

людини це: i) вплив онлайн ЗМІ²; ii) вплив традиційних ЗМІ³; iii) дружні стосунки з сусідами⁴; iv) якість інфраструктури⁵; та v) наявність економічних можливостей.⁶

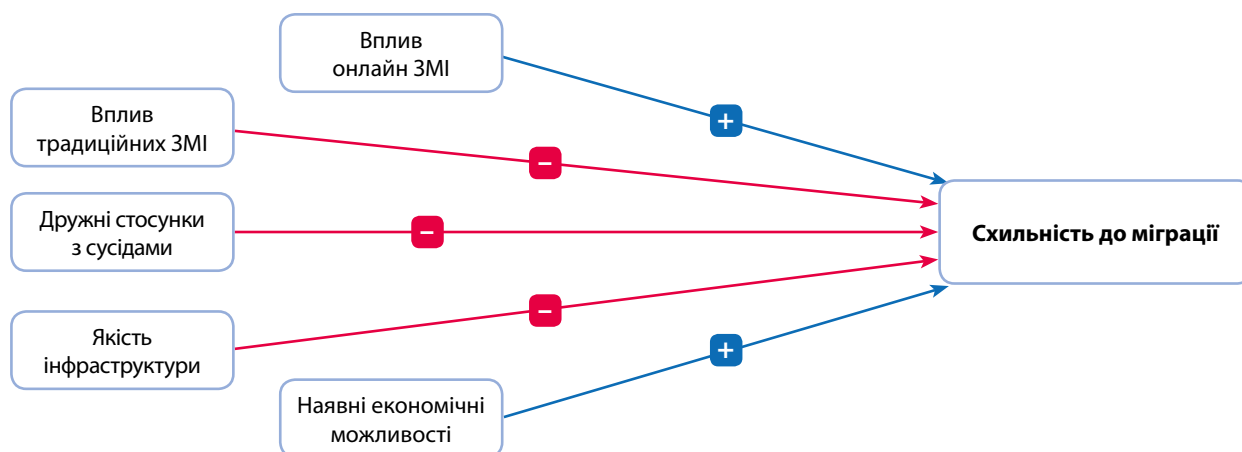

Рисунок 3. Фактори, які впливають на схильність до міграції.
Червоні стрілки означають негативний вплив, а блакитні – позитивний

Два основні фактори, які впливають на схильність до міграції, пов'язані з впливом ЗМІ, при чому, схоже, що, користувачі **онлайн-медіа** більш схильні до того, щоб мати бажання мігрувати, у той час як користувачі **традиційних ЗМІ**, як здається, менш схильні до цього. Це відповідає демографічній структурі аудиторії за віком: молоді люди переважно отримують новини з Інтернету і, скоріш за все, користуються соціальними мережами, тоді як люди старшого віку покладаються на традиційні джерела медіа. В середньому вплив онлайн-медіа можна оцінити у 4,3 бали (див. Рис. 4), де 0 означає, що для отримання інформації про поточні події онлайн-медіа ресурсами не користується ніхто, а 10 означає, що Інтернетом як джерелом інформації про поточні події користуються всі або майже всі. З іншого боку, середній показник впливу традиційних ЗМІ серед населення становить 6,0 (див. Рис. 5), де 0 означає, що традиційними засобами масової інформації як джерелом інформації про поточні події вже ніхто не користується, а 10 означає, що всі або майже всі у регіоні використовують традиційні ЗМІ, щоб дізнатися про поточні події.

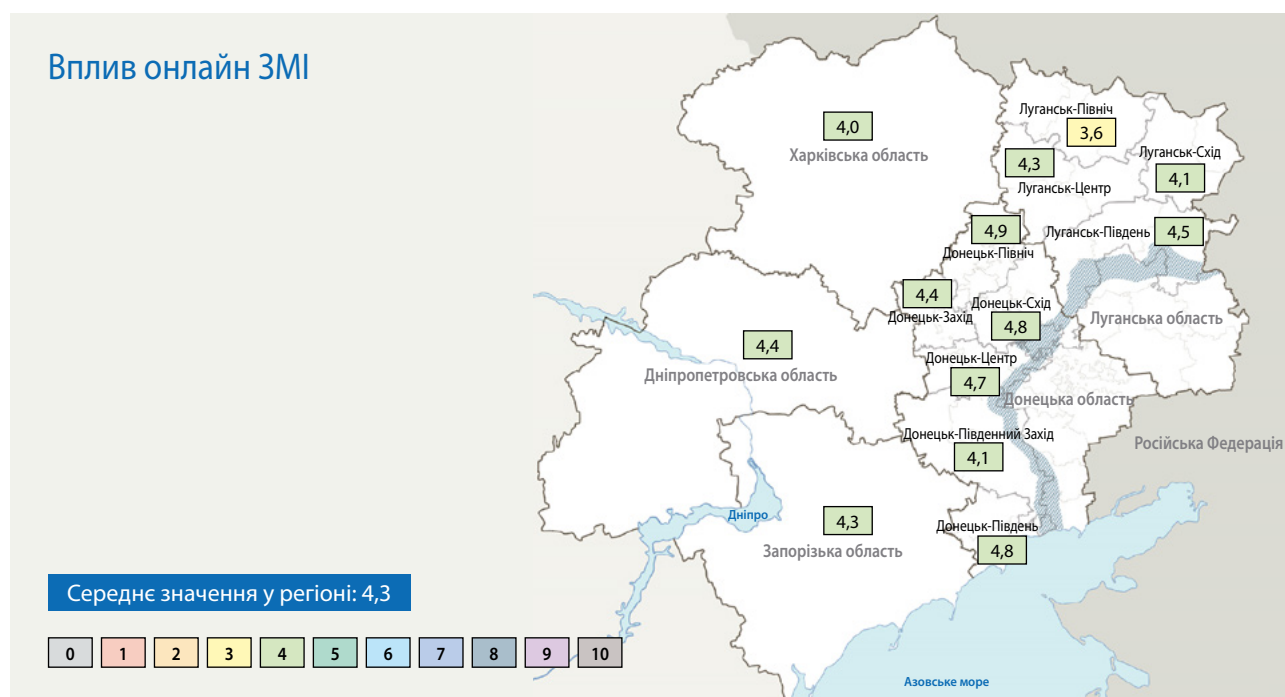

Рисунок 4: Рівень впливу онлайн ЗМІ

² Вплив онлайн ЗМІ – означає використання онлайн ЗМІ для отримання інформації про актуальні події.

³ Вплив традиційних ЗМІ означає використання традиційних ЗМІ (ТБ, радіо, друкованих видань) для отримання інформації про актуальні події.

⁴ Дружні стосунки з сусідами демонструють, до якої міри респондент відчуває підтримку сусідів та може на них спиратися.

⁵ Задоволення якістю та доступністю інфраструктури (громадський транспорт, дороги, опалення, вода та управління відходами).

⁶ Наявність економічних можливостей у різних сферах із прийнятним рівнем оплати праці для забезпечення життєдіяльності в регіоні проживання.

Вплив традиційних ЗМІ

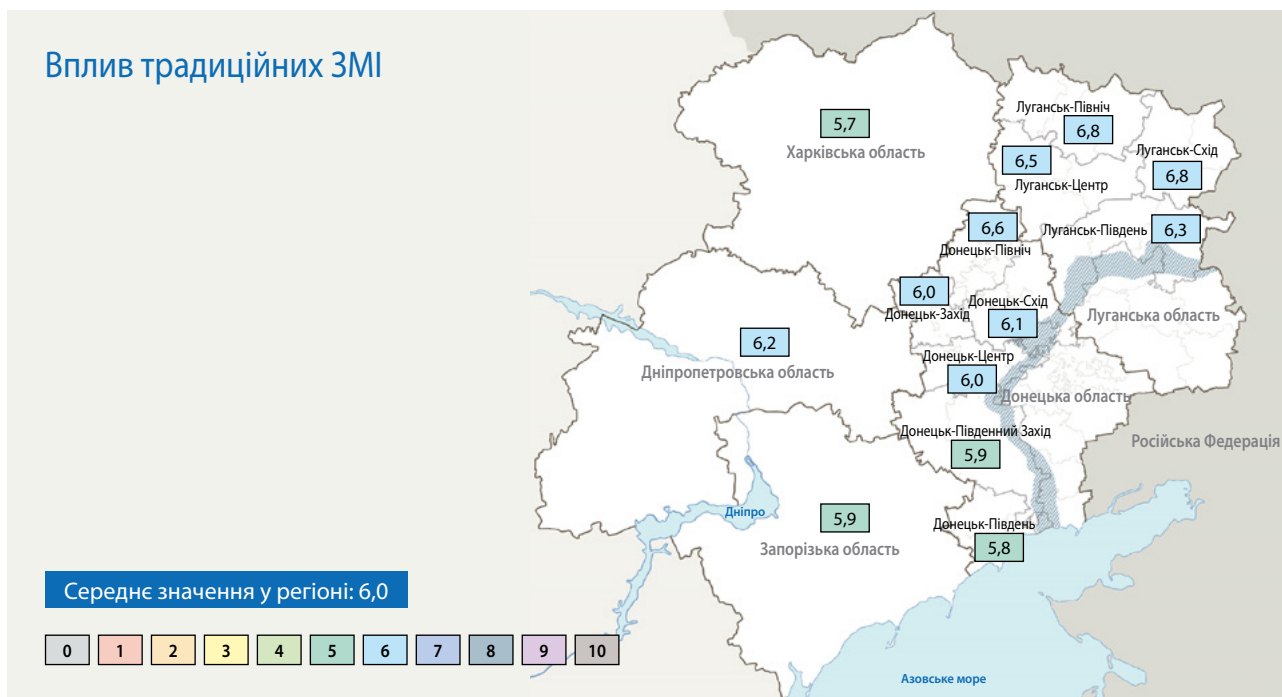

Рисунок 5: Рівень впливу традиційних ЗМІ

Третім найбільш значущим показником, що сильно впливає на схильність до міграції, є **дружні стосунки з сусідами**. Аналіз демографічних даних показує, що найвищий рівень підтримки добросусідських відносин спостерігається серед людей старшого та похилого віку (60 років і старше) та найменш фінансово забезпеченої верстви населення (тих, у кого не має достатньо грошей навіть на продукти харчування). Луганська область має найвищий загальний показник дружніх стосунків із сусідами (5,6), причому схід Луганської області демонструє особливо високі показники.

Дружні стосунки з сусідами

Рисунок 6: Рівень дружніх стосунків із сусідами

Аналіз також вказує, що на схильність до міграції впливає рівень задоволеності **якістю інфраструктури** (див. Рис. 7). Чим нижчим є показник якості інфраструктури, тим більша імовірність того, що людина схильна мігрувати. У даному регіоні за рівнем забезпечення інфраструктурними послугами є значні відмінності. Середнє значення у Луганській області становить 4,0, що значно нижче середнього

показника східної України загалом (5,1) та середнього показника у Донецькій області (5,2). Знову ж таки, виділяються райони Луганської області, де велику частку складає сільське населення.

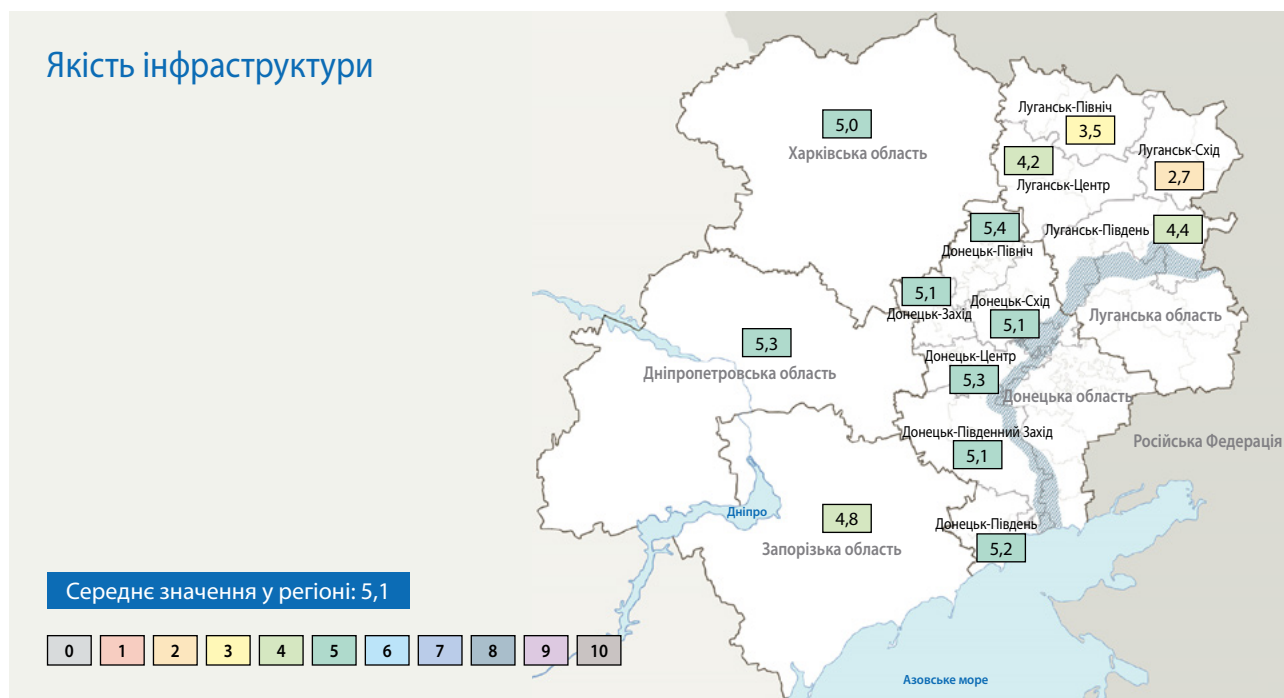

Рисунок 7. Рівень якості інфраструктури

Останній чинник, що має суттєвий вплив на тенденцію до міграції, – це **наявність економічних можливостей** (див. Рис. 8). Якщо економічні можливості сприймаються та оцінюються як невисокі, то, ймовірно, це є індикатором вищої схильності до міграції. Наявність економічних можливостей респонденти у Донецькій та Луганській областях оцінили найнижче – 3,0 та 1,9 відповідно, у порівнянні з середнім показником у регіоні 4,2. Жителі сільських районів і тут демонструють набагато більш песимістичні погляди на економічні перспективи, ніж містяни. Цілком закономірно, що безробітні також не поділяють позитивного економічного прогнозу, тоді як люди, які мають вищі доходи та освіту, мають кращі очікування. Окрім того, чим молодше людина, тим більш позитивно вона оцінює економічні перспективи для себе, причому студенти представляють найбільш оптимістичну групу.

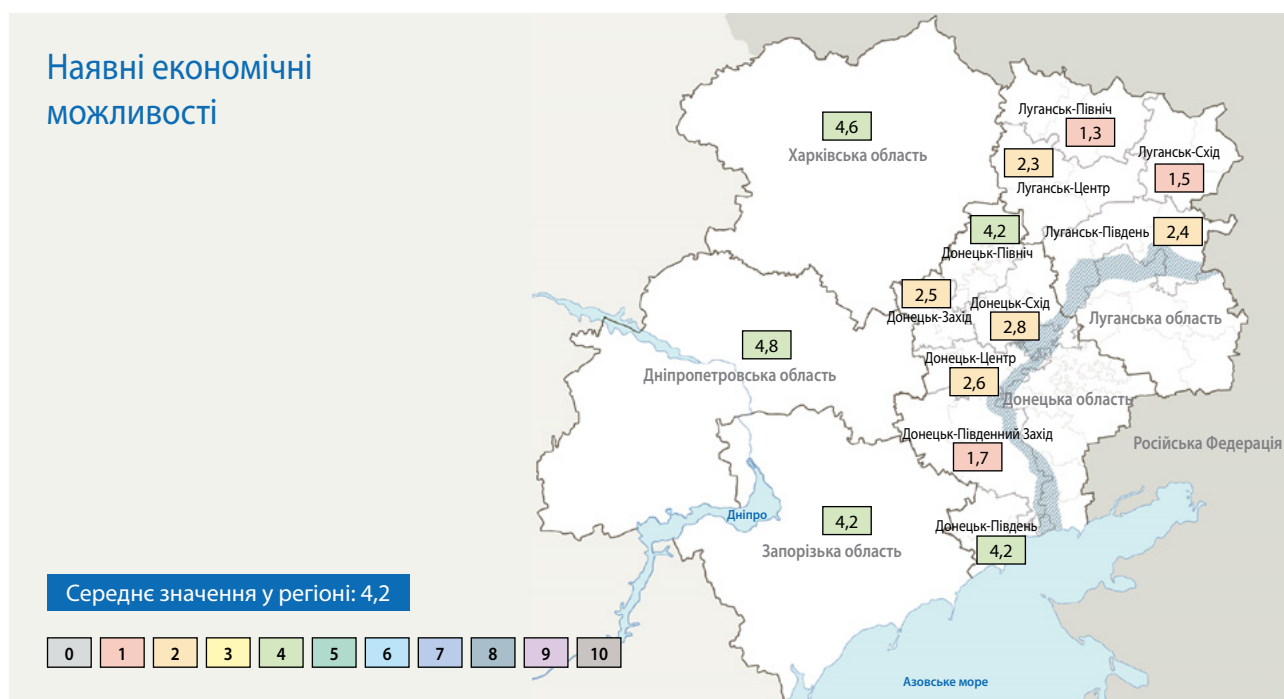

Рисунок 8. Рівень сприйняття економічних можливостей

Висновок

Аналіз чинників, що впливають на схильність до міграції, вказує і на очевидні, і на менш очевидні результати. Згідно з демографічними даними, найбільшу схильність до міграції мають молодь та сільське населення. Більш того, віковий фактор тісно пов'язаний із споживанням медіа. Хоча факт, що молоде населення більше спирається на інтернет-медіа, ніж на традиційні ЗМІ, вже нікого не дивує, це вказує на необхідність активно використовувати соціальні мережі для передачі не тільки інформації, а й повідомлень, які сприяють зміцненню єдності та конструктивному обговоренню того, якою в майбутньому громадяни хочуть бачити Україну.

Показник, який найбільше впливає на бажання людей залишатись у своїх громадах, – це дружні стосунки з сусідами. Ті люди, які мають тісні стосунки зі своїми сусідами та вірять в те, що вони можуть на них покластися, з менш схильні залишити свої громади. Незважаючи на те, що схильність до міграції у сільській місцевості є вищою, ніж у міських районах, відчуття підтримки з боку сусідів значно сильніше відчувається саме у сільській місцевості. Таким чином, точка входу для зниження негативних трендів міграції полягає в тому, щоб спиратися на підтримку добросусідських стосунків, які в свою чергу зміцнюються шляхом мобілізації спільнот навколо їх загальних проблем. Такі проблеми повинні бути, в першу чергу, актуальними для місцевого населення (наприклад, пов'язані з об'єднанням громади, розвитком місцевої інфраструктури та ін.), а потім на локальному та регіональному рівнях для поєднання з питаннями, що становлять спільний інтерес та які можуть підтримати стратегії регіонального розвитку.

Наявність економічних можливостей – ще один особливо важливий фактор, якщо не найважливіший. Той факт, що молоде населення демонструє найвищу схильність до міграції, можливо, не є особливо дивним, оскільки наразі це глобальне явище. Проте дуже важливо зазначити, що молоде населення (віком від 18 до 25 років) на сході України, особливо студенти, також демонструють найбільший оптимізм щодо наявності економічних можливостей у своїх регіонах. Громадський оптимізм також сильніший серед молодого населення, що підкреслює наявність важливої базової динаміки, яка могла б стати основою для оновлення та відродження регіонів на сході України. Отже, одним з найбільш відповідних висновків є необхідність розроблення економічної політики та ініціатив на основі спільного бачення регіонального розвитку на довгострокову перспективу. Таке бачення, в першу чергу, потребує вирішення багатьох тривалих (не лише спричинених конфліктом) проблем, пов'язаних із традиційно основними галузями промисловості Східної України, включно зі структурним безробіттям, модернізацією технологій, екологічно чистими рішеннями тощо. Додаткову інформацію про конкретні сектори та послуги стосовно кожного з п'яти регіонів на сході України, можна отримати за посиланням www.use.scoreforpeace.org